УДК 631.1:338.124.4
DOI: https://doi.org/10.32782/business-navigator.78-42

Сиротюк Г.В.
кандидат економічних наук, доцент,
завідувач кафедри економіки
Львівський національний університет природокористування
ORCID: https://orcid.org/0000-0002-8740-7959
Стахів І.М.
аспірант
Львівський національний університет природокористування
ORCID: https://orcid.org/0009-0004-5763-2460

Hanna Syrotyuk
Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Head of the Department of Economics
Lviv National Environmental University
Igor Stakhiv
Postgraduate Student
Lviv National Environmental University

ОСОБЛИВОСТІ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ТА УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ В ЕКОНОМІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

FEATURES OF IDENTIFICATION AND RISK MANAGEMENT IN THE ECONOMIC ACTIVITIES OF AGRICULTURAL ENTERPRISES

У статті досліджено особливості прояву ризиків у діяльності сільськогосподарських підприємств в сучасних умовах. Виявлено, що ризики в аграрному секторі мають багатофакторний характер, оскільки діяльність підприємств залежить від низки внутрішніх та зовнішніх чинників. До основних джерел ризиків віднесено природно-кліматичні умови, нестабільність ринкової кон'юнктури, законодавчі зміни, технічні обмеження. Виділено основні напрямки зниження ризиків в аграрному секторі економіки. Вказано на основні етапи ідентифікації ризиків. Доведено, що особливістю управління ризиками у сільськогосподарських підприємствах є необхідність поєднання превентивних заходів з адаптаційними стратегіями. Встановлено, що SWOT-аналіз є ефективним інструментом управління ризиками. Запропоновано практичні рекомендації для успішного управління ризиками в сільськогосподарських підприємствах.

Ключові слова: ризик, сільськогосподарські підприємства, управління ризиками, ідентифікація, диверсифікація виробництва.

The article explores the peculiarities of risk manifestation in the activities of agricultural enterprises under modern conditions to ensure their resilience, competitiveness, and adaptability to the changing conditions of the agrarian market. It is identified that risks in the agricultural sector are multifactorial, as the operations of enterprises depend on various internal and external factors. The primary sources of risks include natural and climatic conditions, market instability, legislative changes, and technical limitations. Key directions for mitigating risks in the agricultural sector are highlighted, including technological measures, financial and economic instruments, organizational strategies, state support and regulation, ecological initiatives, and digitalization. The main stages of risk identification are outlined. It is proven that a distinctive feature of risk management in agricultural enterprises is the need to combine preventive measures with adaptive strategies. Preventive measures involve monitoring and forecasting risks, as well as implementing modern technologies and analysis methods. Adaptive strategies focus on diversifying activities, risk insurance, reserve formation, and developing cooperation with other business entities. It is emphasized that one of the most effective tools for risk management in agricultural enterprises is production diversification. It is established that SWOT analysis serves as a universal method of strategic analysis and an effective risk management tool, revealing opportunities for resource optimization, risk minimization, and enhanced enterprise resilience through leveraging strengths, addressing weaknesses, utilizing external opportunities, and accounting for threats. Practical recommendations for successful risk management in agricultural enterprises are proposed. These include diversification, insurance, innovative technologies, planning, partnerships, monitoring, personnel training, and adaptation to climate change, all of which contribute to their stability and competitiveness.

Keywords: risk, agricultural enterprises, risk management, identification, production diversification.

Постановка проблеми. Сільське господарство є однією з важливих галузей економіки, яка забезпечує продовольчу безпеку країни. Проте діяльність сільськогосподарських підприємств піддається численним ризикам, що обумовлено специфікою галузі, зокрема залежністю від природних умов, сезонністю виробництва, нестабільністю цін на сільськогосподарську продукцію, змінами в законодавстві, що регулюють діяльність аграрного сектору. До того ж пандемія COVID-19 та російська збройна агресія в Україні стали значними чинниками, які суттєво вплинули на діяльність сільськогосподарських підприємств, піддаючи їх численним ризикам.

У сучасних умовах зростання глобалізації, змін клімату, політичної та економічної нестабільності особливої актуальності набуває проблема управління ризиками. Ефективне управління ризиками стає ключовою передумовою стабільного функціонування сільськогосподарських підприємств. Воно передбачає ідентифікацію потенційних загроз, оцінку їх впливу на виробничу та фінансову діяльність, а також розробку заходів із їх мінімізації. У зв'язку з цим актуальним є пошук інструментів і підходів, які дозволять підвищити адаптивність підприємств до мінливих умов та забезпечити їхню стійкість у довгостроковій перспективі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика виникнення ризиків та управління ними в діяльності сільськогосподарських підприємств привертає значну увагу науковців, особливо в умовах сьогодення, коли підприємства стикаються з суттєвими викликами, такими як війна з росією, пандемія тощо. Численні ризики діяльності сільськогосподарських підприємств, які існували у мирний час, доповнилися військовими ризиками [1]. Так, Н. Скопенко розглядає ключові аспекти і виклики, пов'язані з ідентифікацією та оцінюванням ризиків у економічних системах. Автор аналізує існуючі підходи до класифікації ризиків, зокрема їхню багатовимірність і вплив на прийняття управлінських рішень, наголошує на важливості інтеграції кількісних та якісних методів аналізу для забезпечення більш точного прогнозування ризиків і розробки ефективних стратегій управління ними [2].

Н. Кириченко та Л. Алєщенко розглядають методологічні підходи до класифікації ризиків, що характерні для аграрного сектору та підкреслюють специфіку функціонування сільськогосподарських підприємств. При цьому науковці наголошують на важливості впровадження інструментів ризик-менеджменту для мінімізації негативних наслідків ризиків та забезпечення стабільності економічної діяльності аграрних підприємств [3].

І. Горго пропонує системний підхід до розробки ефективного механізму управління ризиками, орієнтованого на підвищення стійкості підприємства до зовнішніх і внутрішніх викликів. Автор виділяє ключові етапи формування системи управління ризиками, зокрема ідентифікацію, оцінку, моніторинг та нейтралізацію ризиків [4]. Такої ж думки притримується й Т. Цвігун, крім того науковець наголошує на важливості використання сучасних інформаційних технологій для аналізу ризиків, що забезпечує своєчасність і точність управлінських рішень [5].

Дослідники Р. Зварич, Ю. Дудник, В. Гомотюк, С. Боднар розглядають актуальні питання управління ризиками, що виникають у процесі цифровізації бізнесу під час пандемії COVID-19, аналізують основні виклики, такі як збої в ланцюгах постачання, кіберзагрози, а також адаптацію бізнес-процесів до дистанційних умов роботи. Дослідження містить практичні рекомендації щодо мінімізації ризиків і підвищення ефективності цифрової трансформації в умовах глобальної нестабільності [6, с. 46–49].

О. Корват також приділяє увагу викликам цифровізації та пропонує підходи до адаптації управлінських рішень у динамічному цифровому середовищі, що сприяють підвищенню стійкості та конкурентоспроможності бізнесу [7, с. 177–178].

У своїх дослідженнях Р. Григорян визначає, що сільське господарство є однією з найбільш ризикованих галузей через залежність від природних, економічних і соціально-політичних чинників. Автор акцентує увагу на необхідності розробки адаптивних стратегій управління, які враховують специфіку регіону та підприємства [8].

Заслуговують на увагу дослідження науковців І. Макалюка, О. Кривди та А. Лайкова, які стосуються комплексного аналізу ризиків, з якими стикаються українські підприємства в умовах війни. Науковці розглядають основні виклики, включаючи зниження фінансової стабільності, дефіцит трудових ресурсів, а також ризики, пов'язані з безпекою активів. Науковці виділяють три основні стратегії, які може обрати підприємство для подолання ризиків: стратегія ухилення від ризику; стратегія передачі ризику та стратегія управління ризиками [9].

Незважаючи на значний науковий доробок багато питань залишаються недостатньо дослідженими, зокрема специфіка прояву ризиків у сільському господарстві та особливості їхнього управління з урахуванням сучасних викликів.

Формулювання завдання дослідження. Мета статті полягає у розкритті специфіки ідентифікації та управління ризиками, притаманними економічній діяльності сільськогосподарських підприємств, з урахуванням особливостей їхньої діяльності та впливу внутрішніх і зовнішніх чинників, а також розробці практичних рекомендацій щодо підвищення стійкості підприємств до ризиків.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сільське господарство є однією з найважливіших галузей економіки, яка забезпечує продовольчу безпеку країни, формує зайнятість у сільській місцевості та впливає на розвиток суміжних галузей. Проте аграрна галузь характеризується високим рівнем ризиків, пов'язаних із природними, економічними, технологічними та соціальними чинниками.

Економічні ризики у сільському господарстві можуть мати різноманітний характер, починаючи від коливань цін на сільськогосподарську продукцію на внутрішньому та зовнішньому ринках до зростання витрат на виробництво через інфляцію або зміни у податковій політиці. Ці ризики безпосередньо впливають на фінансову стабільність підприємств і загальний економічний стан галузі. Для їх мінімізації важливим є впровадження ефективних механізмів управління, зокрема диверсифікації виробництва, страхування аграрних ризиків, використання інноваційних технологій та покращення доступу до фінансових ресурсів.

Зниження ризиків в аграрному секторі є важливим завданням для підвищення стабільності та ефективності господарської діяльності (рис. 1).

Зниження ризиків у сільському господарстві потребує комплексного підходу, який об'єднує технологічний, фінансовий, організаційний та екологічний аспекти. Це дозволяє підприємствам адаптуються до сучасних викликів, зменшити втрати через внутрішні й зовнішні чинники ризику.

Важливою складовою управління ризиками є їх ідентифікація, тобто процес виявлення та оцінки потенційних загроз і несприятливих чинників, які можуть впливати на діяльність сільськогосподарських підприємств. Такий процес спрямований на підвищення стабільності і стійкості аграрного бізнесу в умовах невизначеності.

Основними етапами ідентифікації ризиків є:

1. Аналіз внутрішніх та зовнішніх чинників впливу:
• Внутрішні чинники (особливості виробництва, якість і структура земельних ресурсів, рівень технологічної оснащеності, кваліфікація персоналу, фінансовий стан підприємства).
• Зовнішні чинники (кліматичні умови, ринкові ціни, державне регулювання, конкуренція, економічні умови, політична ситуація, глобальні тенденції).
2. Класифікація ризиків:
• Природно-кліматичні ризики (погодні умови, стихійні лиха).
• Економічні ризики (коливання цін на сільськогосподарську продукцію, витрати на ресурси).
• Соціальні ризики (нестача робочої сили, міграція населення).
• Технологічні ризики (впровадження нових технологій, відмови техніки).
• Політичні та регуляторні ризики (зміни законодавства, торгові обмеження).
3. Використання інструментів аналізу:
• SWOT-аналіз.
• Метод Дельфі.
• Експертні оцінки.
• Статистичний аналіз історичних даних.
4. Оцінка рівня ризиків:
• Ймовірність настання ризику.
• Потенційний вплив на бізнес (фінансовий, репутаційний, операційний).
5. Розробка стратегії управління ризиками:
• Запобігання ризикам (наприклад, страхування врожаю).
• Мінімізація впливу.
• Перерозподіл ризиків (партнерства, кооперація).

Ідентифікація ризиків дозволяє сільськогосподарським підприємствам своєчасно реагувати на потенційні загрози, що сприяє досягненню економічної ефективності господарської діяльності.

Вибір методу ідентифікації ризиків може визначатися досвідом і практичними навичками, характер-

Рис. 1. Основні напрямки зниження ризиків в аграрному секторі економіки

Джерело: складено авторами на основі [3; 4; 6; 8]

ними для ведення аграрного бізнесу, або ж особливостями діяльності конкретного підприємства. Основою успішної адаптації цього процесу є уважне й своєчасне виявлення джерел, проблем чи ситуацій.

Виділяють такі групи моделей ідентифікації ризиків: ідентифікація, заснована на цілях; ідентифікація, заснована на сценаріях; ідентифікація, заснована на систематизації; узагальнена оцінка найбільш поширених відомих ризиків із загального списку [10, с. 104] .

Ідентифікація ризиків у сільському господарстві потребує системного підходу та врахування багатьох змінних, що впливають на діяльність підприємства. Ефективна система управління ризиками вимагає поєднання превентивних заходів із адаптаційними стратегіями, що дозволяє зменшити вплив негативних чинників на діяльність підприємства.

Превентивні заходи включають регулярний моніторинг і прогнозування ризиків, впровадження сучасних технологій, формування внутрішніх систем контролю, які дозволяють швидко реагувати на зміни зовнішнього середовища та попереджати можливі втрати. Вони поділяються на дві групи: універсальні та спеціальні [11, с. 77].

Адаптаційні стратегії спрямовані на мінімізацію наслідків ризиків, що вже реалізувалися [8]. Основними елементами таких стратегій є диверсифікація видів діяльності, що дозволяє зменшити залежність від однієї культури чи напряму виробництва. Значну роль відіграє страхування ризиків, яке забезпечує фінансову стабільність підприємства у випадку природних катаклізмів, неврожаю чи інших форс-мажорних обставин. Важливими заходами є також формування фінансових резервів, які можуть бути використані для покриття непередбачуваних витрат, а також налагодження партнерських зв'язків і кооперація з іншими суб'єктами господарювання для спільного подолання ризиків.

Поєднання превентивних та адаптаційних підходів дозволяє сільськогосподарським підприємствам не лише ефективно протистояти ризикам, а й підвищувати конкурентоспроможність та стійкість у мінливому бізнес-середовищі.

Ефективним інструментом управління ризиками в сільськогосподарських підприємствах є диверсифікація виробництва. На думку А. Сітковської, М. Полегенької та Д. Бородея диверсифікація виробництва стабілізує діяльність аграрного підприємства, воно стає більш стійким до кризових ситуацій та у нього з'являється можливість вкладання капіталу у більш прибуткові галузі [12, с. 114].

Під час дослідження інструментів управління ризиками, в тому числі й диверсифікації виробництва, доцільно застосувати SWOT-аналіз, який дозволяє ідентифікувати сильні та слабкі сторони, а також оцінити можливості та загрози, що можуть виникнути в процесі розширення виробничих напрямів. Цей підхід є важливим інструментом для зменшення ризиків, пов'язаних із зміною ринкової ситуації, кліматичними умовами та іншими зовнішніми чинниками (табл. 1).

На думку В. Дерези для ефективного управління ризиками в перехідних економіках необхідно враховувати особливості локального ринку та інституційні обмеження [13].

Для успішного управління ризиками в сільськогосподарських підприємствах можна запропонувати такі практичні рекомендації:

1. Диверсифікація виробництва (запровадження кількох видів сільськогосподарської діяльності, що дозволяє знизити ризики, пов'язані з несприятливими

Таблиця 1

SWOT-аналіз диверсифікації виробництва в сільськогосподарських підприємствах як ефективний інструмент управління ризиками

Сильні сторони	**Слабкі сторони**
1. Самостійність підприємства у виборі напряму диверсифікації.	1. Диверсифікація потребує значних інвестицій в нове обладнання, технології та персонал.
2. Різноманітність продукції забезпечує більш рівномірний грошовий потік протягом року.	2. Втрата глибокої експертизи в основній сфері через розпорошення ресурсів.
3. Можливість ефективніше використовувати наявну землю, техніку, трудові ресурси.	3. Розширення спектру діяльності ускладнює управлінські процеси.
4. Розширення асортименту продукції допомагає зайняти нові ринки та задовольнити різні потреби споживачів.	4. Можливість вибору нерентабельних напрямків діяльності.
5. Створення нових робочих місць і підвищення кваліфікації працівників.	5. Недостатність ринкової інформації через відсутність досвіду роботи в нових галузях.
Можливості	**Загрози**
1. Вихід на локальні й міжнародні ринки з новими продуктами.	1. Коливання цін на продукцію та сировину.
2. Використання сучасних технологій для підвищення ефективності виробництва.	2. Негативний вплив погодних умов на врожайність.
3. Можливість отримання грантів і субсидій для розвитку альтернативних напрямів.	3. Поява сильніших конкурентів у нових нішах.
4. Орієнтація на екологічну продукцію, яка стає популярною серед споживачів.	4. Регуляторні зміни, які можуть вплинути на економічну доцільність.
5. Співпраця з іншими підприємствами для зниження витрат і ризиків.	5. Ускладнений доступ до кредитних ресурсів або їх висока вартість.

Джерело: складено авторами

погодними умовами або ринковими коливаннями на окремі види продукції).

2. Використання страхових інструментів (оформлення договорів страхування для покриття можливих збитків від природних катастроф, шкідників або хворіб рослин та тварин).

3. Інвестиції в інноваційні технології (впровадження сучасних засобів точного землеробства, автоматизації та цифрових технологій для підвищення продуктивності та зменшення залежності від зовнішніх чинників).

4. Розробка сценаріїв дій для різних видів ризиків (кліматичних, економічних, соціальних) та підготовка персоналу до роботи в умовах форс-мажору.

5. Регулярний моніторинг ринкових умов (ведення постійного аналізу ринкових цін, попиту та пропозиції, що дозволить вчасно адаптувати стратегію продажів і виробництва).

6. Фінансове планування та резервування (створення фінансових резервів для покриття потенційних збитків, а також чітке планування бюджету для забезпечення стійкості підприємства в умовах кризи).

7. Розвиток партнерств та кооперації (співпраця з іншими аграрними підприємствами, науковими установами та державними структурами для отримання підтримки та обміну досвідом у подоланні ризиків).

8. Підвищення кваліфікації персоналу (організація навчальних заходів для працівників, спрямованих на підвищення їхньої компетентності у сфері управління ризиками).

9. Врахування кліматичних змін (проведення аналізу кліматичних ризиків і коригування агротехнічних заходів відповідно до довгострокових прогнозів).

10. Застосування аналітичних інструментів (використання програмного забезпечення для моделювання ризиків і прогнозування можливих сценаріїв їхнього розвитку).

Упровадження цих рекомендацій сприятиме зменшенню впливу негативних чинників на діяльність сільськогосподарських підприємств та забезпеченню їхньої стабільності й конкурентоспроможності у довгостроковій перспективі.

Висновки. Проведений аналіз підкреслює багатофакторність ризиків в аграрному секторі, що обумовлює необхідність врахування як внутрішніх, так і зовнішніх чинників. Ефективне управління ризиками вимагає поєднання превентивних заходів, таких як моніторинг, прогнозування та впровадження інновацій, із адаптаційними стратегіями, що включають диверсифікацію, страхування та партнерство. Комплексний підхід, що інтегрує сучасні технології, партнерство, планування та підвищення кваліфікації персоналу, є ключовим для стабільності підприємств. Впровадження таких заходів сприятиме підвищенню конкурентоспроможності та адаптивності сільськогосподарських підприємств до зовнішніх викликів.

Список використаних джерел:

1. Макалюк І.В., Кашпуренко Т.О., Баранніков М.О. Становище підприємств аграрного сектору України в умовах війни: фінансово-інвестиційні аспекти. *Економіка та суспільство*. 2023. № 49. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-49-7

2. Скопенко Н. С. Теоретико-методологічні проблеми визначення ризиків. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2018. Т. 2. № 2 (66). С. 224–227.

3. Кириченко Н.В., Алєщенко Л.О. Теоретичні основи та класифікація ризиків з врахуванням особливостей функціонування підприємств аграрного сектору. *Економіка та суспільство*. 2021. Вип. 25. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-25-55

4. Горго І.О. Концепція формування системи управління ризиками на підприємстві. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики.* 2018. № 11. С. 29–42.

5. Цвігун Т.В. Механізм управління ризиками в системі управління підприємством. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2017. Вип 2. С. 9–13.

6. Зварич Р., Дудник Ю., Гомотюк В., Боднар С. Ризик-менеджмент цифрової трансформації в умовах пандемії. *Вісник Економіки*. 2022. Вип. 1. С. 38–53. DOI: https://doi.org/10.35774/visnyk2022.01.038

7. Корват О.В. Управління ризиками в цифрових бізнесекосистемах. *Обліково-аналітичний та економіко-фінансовий інструментарій управління сучасним підприємством: міжнародний досвід*: матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф., м. Харків, 26 трав. 2023 р.: зб. наук. пр. Харків. нац. автомоб.-дор. ун-т. Харків, 2023. С. 176–179. URI: https://dspace.khadi.kharkov.ua/handle/123456789/24062 (дата звернення: 20.01.2025).

8. Григорян Р.Х. Особливості прояву ризиків у діяльності сільськогосподарських підприємств в умовах невизначеності. *Економіка та управління АПК.* 2023. № 1. С. 111–123.

9. Макалюк І., Кривда О., Лайкова А. Якісний аналіз ризиків вітчизняних підприємств в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство.* 2024. Вип. 62. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-62-73.

10. Русак О.П., Паламарчук О.М. Ідентифікація ризиків в умовах забезпечення сталого розвитку аграрних підприємств. *Науковий вісник Ужгородського національного університету.* 2017. Вип. 12. част. 2. С. 103–106.

11. Мостенска Т.Л., Скопенко Н.С. Ризик-менеджмент як інструмент управління господарським ризиком підприємства. *Вісник Запорізького національного університету. Економічні науки*. 2010. № 3(7). С. 72–79.

12. Сітковська А.О., Полегенька М.А., Бородей Д.В. Диверсифікація виробництва як напрямок стратегічного розвитку аграрного підприємства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2024. № 2. С. 111–114. URL: https://dspace.dsau.dp.ua/handle/123456789/10169 (дата звернення: 22.01.2025).

13. Дереза В. М. Оцінка ризиків в умовах переходу до екологічно сталих та конкурентоспроможних форм розвитку економіки. *Ефективна економіка*. 2024. № 12. DOI: http://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.12.35

References:

1. Makalyuk, I. V., Kashpurenko, T. O., Barannikov, M. O. (2023). Stanovyshche pidpryiemstv ahrarnoho sektoru Ukrainy v umovakh viiny: Finansovo-investytsiini aspekty [Position of enterprises from the agricultural sector of Ukraine In the conditions of war: Financial and investment aspects]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and Society*, vol. 49. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-49-7

2. Skopenko, N. S. (2018). Teoretyko-metodolohichni problemy vyznachennia ryzykiv [Theoretical and methodological issues of risk definition]. V*isnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Ekonomichni nauky – Bulletin of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences*. vol. 2. no. 2 (66), pp. 224−227.

3. Kyrychenko, N. V., & Aleshchenko, L. O. (2021). Teoretychni osnovy ta klasyfikatsiia ryzykiv z vrakhuvanniam osoblyvostei funktsionuvannia pidpryiemstv ahrarnoho sektoru [Theoretical basis and classification of risks taking into account the features of the functioning of agricultural sector enterprises]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and Society*. issue 25. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-25-55

4. Horho, I. O. (2018). Kontseptsiia formuvannia systemy upravlinnia ryzykamy na pidpryiemstvi [Concept of formation of risk management system at enterprise]. *Ekonomika. Finansy. Menedzhment: aktualni pytannia nauky i praktyky – Economy. Finance. Management: Topical Issues of Science and Practice*. vol. 11, pp. 29–42.

5. Tsvihun, T. V. (2017). Mekhanizm upravlinnia ryzykamy v systemi upravlinnia pidpryiemstvom [The risk management mechanism in enterprise management systems]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu – Scientific Bulletin of the International Humanitarian University*. issue 2, pp. 9–13.

6. Zvarych, R., Dudnyk, Yu., Homotiuk, V., Bodnar, S. (2022). Ryzyk-menedzhment tsyfrovoi transformatsii v umovakh pandemii [Risk management of digital transformation under pandemic]. *Visnyk Ekonomiky – Economic Bulletin*. issue 1, pp. 38–53. DOI: https://doi.org/10.35774/visnyk2022.01.038

7. Korvat, O. V. (May 26, 2023). Upravlinnia ryzykamy v tsyfrovyh biznes-ekosystemakh [Risk management in digital business ecosystems]. *Oblikovo-analitychnyi ta ekonomiko-finansovyi instrumentarii upravlinnia suchasnym pidpryiemstvom: mizhnarodnyi dosvid (zbirnyk naukovykh prats III Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii.* Collection of Scientific Papers. Kharkiv National Automobile and Highway University. Kharkiv, pp. 176–179. Available at: https://dspace.khadi.kharkov.ua/handle/123456789/24062 (accessed January 20, 2025).

8. Hryhorian, R. Kh. (2023). Osoblyvosti proiavu ryzykiv u diialnosti silskohospodarskykh pidpryiemstv v umovakh nevyznachenosti [Peculiarities of the manifestation of risks in the activity of agricultural enterprises in modern of conditions]. *Ekonomika ta upravlinnia APK – Economics and Management of the Agro-Industrial Complex*. 2023. vol. 1, pp. 111–123.

9. Makalyuk, I., Kryvda, O., Laikova, A. (2024). Yakisnyi analiz ryzykiv vitchyznianykh pidpryiemstv v umovakh voiennoho stanu [Qualitative risk analysis of domestic enterprises amid martial law]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and Society*. issue 62. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-62-73

10. Rusak, O. P., Palamarchuk, O. M. (2017). Identyfikatsiia ryzykiv v umovakh zabezpechennia staloho rozvytku ahrarnykh pidpryiemstv [Risk identification amid ensuring sustainable development of agricultural enterprises]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu – Scientific Bulletin of Uzhhorod National University*. issue 12, part 2, pp. 103–106.

11. Mostenska, T. L., Skopenko, N. S. (2010). Ryzyk-menedzhment yak instrument upravlinnia hospodarskym ryzykom pidpryiemstva [Risk management as a management tool, economic risks enterprise]. *Visnyk Zaporizkoho natsionalnoho universytetu. Ekonomichni nauky – Bulletin of Zaporizhzhia National University. Economic Sciences*. vol. 3(7), pp. 72–79.

12. Sitkovska, A. O., Polehenka, M. A., Borodei, D. V. (2024). Dyversyfikatsiia vyrobnytstva yak napriamok stratehichnoho rozvytku ahrarnoho pidpryiemstva [Diversification of production as a direction of strategic development of agrarian enterprise]. *Investytsii: praktyka ta dosvid – Investments: Practice and Experience*. vol. 2, pp. 111–114. Available at: https://dspace.dsau.dp.ua/handle/123456789/10169 (accessed January 22, 2025).

13. Dereza, V. M. (2024). Otsinka ryzykiv v umovakh perekhodu do ekolohichno stalykh ta konkurentospromozhnykh form rozvytku ekonomiky [Risk assessment in transitioning to environmentally sustainable and competitive economic models]. *Efektyvna ekonomika – Effective Economy*. vol. 12. DOI: https://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.12.35